

Blad **Ouderlingen**

Pastoraat en Gemeenteopbouw

Februari 2010 - nummer 1001 - Jaargang 87

Afhankelijkheid

Vierkaars in een meelevende gemeente

Een misdadiger is meer dan...

Werkwoord

Je in de kerk thuis voelen?!

4 Een brug slaan tussen de generaties

In de gemeente de communicatie tussen de generaties bevorderen – Henk de Roest

7 Afhankelijkheid

Iedereen wil zelfstandig zijn, maar toch hebben we elkaar nodig – Gerry Kramer-Hasselaar

11 Een (opnieuw) betekenisvolle kerk

Bezinning op de mogelijkheden om in de crisis de aanknopingspunten van verandering te ontdekken – Henk de Roest

16 Vierkaars in een meelevende gemeente

Het zelf ontwerpen en vervaardigen van een Paaskaars – Pieter van der Woel

20 Een misdadiger is meer dan zijn delict

Zorg voor mensen die 'vast' zitten in de gevangenis en in hun leven – Jan Eerbeek

25 Over (rol)verwachtingen gesproken

Wat verwachten predikant en gemeente over en weer van elkaar en hoe daarmee om te gaan? – Johan van Holten

Werkwoord

30 Je in de kerk thuis voelen?!

Suggesties om met de kerk als een (t)huis bezig te zijn – Henk de Roest

2 Redactioneel

10 Gedicht

15 Boeken

24 Gejut

29 Prikbord

In dit nummer Volgend nummer

Bruggen van hoop

Inspiratie uit ontmoeting met andere kerken

In gesprek

Met z'n drieën in gesprek

**Anoniem pastoraat en de rol van
bijbelverhalen**

Bijbel en pastoraat

Kerk, godsdienst, geloof op het web

Wegwijs op het internet

Missionaire gemeentevorming

Impulsen

In het licht van Pasen

Gebeden voor de veertigdagentijd

Werkwoord

Jaarlijks zitten er zo'n 50.000 mensen in de gevangenis. Velen van hen hebben contact met het protestants of rooms-katholiek justitiepastaat of met de geestelijke verzorging van andere denominaties. Ze hebben persoonlijke gesprekken met de pastor en ze nemen deel aan de gespreksgroepen en de kerkdiensten.

Een misdadiger is meer dan zijn delict

Jan Eerbeek

Ds. J. Eerbeek is hoofdpredikant bij het ministerie van Justitie en voorzitter van Exodus Nederland. Van zijn hand verscheen onlangs het boek: Jan Eerbeek, *Een misdadiger is meer dan zijn delict*, uitgave Ark Media Amsterdam 2009, 310 blz. € 17,50.

Ruim 80% van de gedetineerden zegt behoefte te hebben aan geestelijke verzorging. Wat verklaart dat grote bereik? Is dat om even de cel uit te zijn? Of gaat het om een diepere behoefte? En wat kan de kerk voor gedetineerden betekenen?

Wat betekent detentie?

Om iets op het spoor te komen van de betekenis van het justitiepastaat, moet eerst iets gezegd worden over wat een detentie betekent. Detentie brengt een enorme geslotenheid met zich mee. In de eerste plaats zijn gedetineerden afgesloten van de mensen die hen lief en dierbaar zijn: vrouw, man, kinderen, vrienden. In de tweede plaats is de cultuur in de gevangenis ook sterk gesloten. Het is een machocultuur,

waarin het moeilijk is om diepere gevoelens met elkaar te delen. Het is ook onveilig, want je bent samen met mensen die je niet zelf hebt uitgekozen en van wie je niet weet wat ze met jou zullen doen. In de derde plaats zijn veel gedetineerden gesloten naar het leven zelf toe. Ze staan met hun gezicht naar het verleden en met hun rug naar de toekomst. Velen zitten niet alleen vast in de gevangenis, maar ook in hun eigen levensverhaal.

Een persoonlijk verhaal van een ex-gedetineerde maakt dat duidelijk. Hij was één van de eerste bewoners van het eerste Exodushuis, waar ex-gedetineerden naar een nieuw leven worden begeleid. Ik citeer uit mijn boek 'Een misdadiger is meer dan zijn delict':

‘Gedenkt de
gevangenen
als mede-
gevangenen’

Een van de eerste bewoners was Leo. Hij had al een paar detenties achter de rug en hij wilde in het Exodushuis een nieuw leven opbouwen. Hij had heel herkenbare idealen: een leuk huis, een vriendin en een autootje voor de deur. Huisje, boompje, beestje. (...) Al na korte tijd was hij niet in het huis te handhaven vanwege explosies van agressie. Hij moest het huis uit en ging naar het opvanghuis van Moe Vogel in de Wagenstraat in Den Haag. Dat was het eindstation van alle hulpverlening. Op z'n zeventiende!

Op een zondagmorgen ging ik hem daar bezoeken. Toen ik aanbelde en naar hem vroeg, werd me gezegd dat hij daar niet woonde. Ik werd verwezen naar een ander huis, waar hij ook niet was. Later bleek dat ze dachten dat ik van de recherche was, omdat ik een zwarte regenjas aan had. Ik ging weer terug naar de Wagenstraat. Leo trok zelf de deur open. Eerst was hij vreselijk agressief tegen me. Van bovenaan de trap riep hij me toe dat hij me aan het mes zou rijgen. Later kalmeerde hij een beetje en kon ik binnenkomen. Ik zei hem dat het niet alleen zijn schuld was, maar ook dat wij niet goed met hem om konden gaan. Hij vond het goed dat we contact met elkaar zouden houden. Een tijd later liet hij me weten dat hij een kamer gevonden had en hij nodigde me uit.

Ik kwam bij een groot herenhuis, een kamerverhuurbedrijf. Ik moest een grote kale trap op naar boven. Leo verwelkomde me hartelijk. In een oogopslag zag ik zijn hele kamer. (...) In de hoek lag een schuimrubber matras. Verder in de kamer een donkerbruin dressoir met bolpoten. Een van de deurtjes hing nog maar aan één scharnier. En toen in een flits bleef mijn blik even gevangen door één foto aan de muur: hij met zijn begeleider en een andere bewoner in het opvanghuis van Exodus. Mooi en erg tegelijk. De enige mooie herinnering om je heen van een huis waar je niet kon blijven.

Toen ik een tijdje binnen was en we aan de koffie zaten, zag ik op het dressoir een kaars met daarop: ‘Credo’ - ik geloof. Ik was verbaasd. Hij had mij altijd gezegd: ‘Die God van jou, daar kan ik niet in geloven. Als er echt een God zou zijn, zou ik niet zo'n rotleven hebben.’ Ik vroeg hem hoe hij aan die kaars gekomen was. Hij zei: ‘Vorige week toen ik 18 werd, was ik bij mijn pleegouders.’ Hij had me wel eens verteld dat hij, negen maanden oud, was weggegeven aan een klooster en dat hij toen bij pleegouders was gekomen. Dat was niet goed gegaan en vanaf zijn elfde jaar had hij veel gezworven en op straat geleefd. ‘Ze gaven me deze kaars en zeiden me dat het mijn doopkaars was. En hier op dit stukje krant hebben ze de voornaam van mijn moeder geschreven.’

Ik vroeg hem of ze verder nog met hem gesproken hadden. ‘Nee’, zei hij, ‘eigenlijk hebben ze niks meer gezegd en ik ook niet. Er werd bij ons eigenlijk nooit over iets gesproken. Maar wat me wel blijft bezig-houden is wat er aan mij niet goed was, dat ze me hebben weggegeven.’

Kort gezegd hebben veel gedetineerden een complexe persoonlijke en maatschappelijke problematiek. Ze zitten in een vicieuze cirkel, waar ze zich op eigen kracht niet uit kunnen bevrijden.

De betekenis van het pastoraat

Een motief voor het justitiepastoraat staat in de brief aan de Hebreëen: 'Gedenkt de gevangenen als mede-gevangenen' (Hebr. 13:3). Het woord *gedenken* in de Bijbel heeft een heel bijzondere lading. Het staat tegenover woorden als vergeten en wegwissen, wegschrappen uit de geschiedenis. Gedenken staat dus tegenover het afschrijven van mensen. Overall waar God mensen gedenkt, schept Hij nieuw leven tegen de feiten in. Bijzonder is dat we worden opgeroepen ons met gevangenen in te laten 'als medegevangenen'. Dat woordje *als* is een *als* van wederkerigheid. Gevangenen en niet-gevangenen worden hier in de Bijbel naast elkaar geplaatst. Je zou kunnen zeggen: als broeders en zusters. Het justitiepastoraat heeft dus naar zijn diepste wezen een oriëntatie op het herstel van het leven.

Meer dan het delict In de contacten met gedetineerden is te zien dat mensen altijd meer zijn dan het delict waarvoor ze ingesloten zijn. Er zijn heel donkere bladzijden in hun leven en tegelijkertijd kan er in het contact met de predikant iets zichtbaar worden van wie iemand ook is.

Motieven van gevangenen

Gevangenen worden in de gevangenis bepaald bij waar het in het leven echt om draait. Als je van alles ontdaan bent, helemaal op jezelf alleen teruggeworpen, ga je als vanzelf zien wat wel en niet belangrijk is. Onderzoek heeft aangetoond dat gevangenen meestal om heel diep religieuze en existentiële redenen het contact zoeken met het pastoraat. Naar de kerk gaan om iets van God te ervaren, te bidden, een kaarsje aan te steken. En onderwerpen die volgens gevangenen aan de orde moeten komen zijn: geloof, relaties en levensvragen.

Vrijwilligers Van groot belang zijn de vrijwilligers. Vanuit de kerken werken ruim 1600 vrijwilligers mee. Vrijwilligers maken in hun persoon zichtbaar en voelbaar dat God en de kerk de mensen niet afschrijft. Ze laten zien dat gevangenen er ondanks de muren bij blijven horen. De aanwezigheid van de vrijwilligers wordt door de gedetineerden bijzonder op prijs gesteld.

Nazorg De kerk in de gevangenis is alleen dan geloofwaardig als er niet alleen zorg is tijdens de detentie, maar ook na de detentie. Daarom is vanuit de kerken het werk van Exodus tot stand gekomen. Exodus heeft 11 huizen voor begeleid wonen met een programma op alle levensgebieden: wonen, werken, relaties en zingeving. Dit programma is zeer succesvol. Ook het vrijwilligerswerk van het justitiepastoraat rondom de kerkdiensten is

Meer weten?

Via de volgende websites kunt u meer informatie vinden:

- Website van het gevangenispastoraat: www.gevangenis-predikant.nl
- Exodus: www.exodus.nl
- Kerken met Stip: www.kerkenmetstip.nl

Spreekbeurten

Ds. Eerbeek is graag bereid op gemeente-avonden en voor classicale vergaderingen te spreken over het werk van het justitiepastoraat. Hij is bereikbaar via: j.eerbeek@planet.nl